

Femei deosebite în scripturile evreiești - Heleni haMalka (Regina Elena), o convertită și înțeleaptă 5784 הלני המלכה

Elena din Adiabene, un regat care corespunde aproximativ cu granițele actuale ale teritoriilor curde se numește în ebraică Heleni haMalka (regina). Ea s-a născut spre sfârșitul sec. întâi î.e.n. și era soția regelui Monobaze I, care era fratele ei. În jurul anului 30 e.n. ea s-a convertit la iudaism împreună cu fiul ei, Monobaze II. Ea a avut șapte fii. După Talmud și alte surse evreiești, ea a auzit pentru prima oară despre Israel și despre Tora de la un negustor de bijuterii care a ajuns în Adiabene. Acesta și încă doi care au ajuns și ei acolo, au convins-o să se convertească și ea s-a hotărât s-o facă. Ea s-a convertit în jurul anului 30 e.n.

Heleni nazireată

Ea s-a jurat că dacă fiul ei cel mare, Izates se va întoarce nevătămat din război, ea va deveni nazireată șapte ani, aceasta în ciuda faptului că evreii din diaspora sunt considerați impuri și nu pot practica nazireatul. Iată ce scrie în Talmud, tractatul Nazir 19:b: „Un eveniment despre regina Heleni, care a spus când a plecat fiul ei la război, că dacă se va întoarce cu bine, voi fi nazireată șapte ani. După ce el s-a întors cu bine ea a fost șapte ani nazireată. După ce a venit să stea în Israel și s-a dus să aducă o jertfă, Casa lui Hilel a obligat-o să mai fie nazireată șapte ani”. Cu alte cuvinte, anii în care a fost în străinătate nu sunt luate în calcul. După cei șapte ani ei i-au spus că în acești șapte ani ea era impură și de aceea ea mai trebuie să repete o dată șapte ani – în total paisprezece în afara celor șapte în țara ei.

Importanța filantropiei

Heleni ajută săracii și ajută pe evrei în revolta contra romanilor dinaintea distrugerii Templului și a Ierusalimului. În Talmud, tractatul Baba Batra 11:a ni se povestește că Munbaz (după Rași este numele lui Monobaze, fiul Helenei) a epuizat averea familiei ca să-i ajute pe săraci. În acest fragment din Talmud el ține un fel de discurs în fața familiei în care el dovedește importanța carității. El face o paralelă cu strămoșii lui și spune că mai mult decât cum au adunat și păstrat comorile familiei, le-a făcut el prin filantropie, ajutând pe săracii Ierusalimului. El încheie spunând că ei au adunat averea pentru lumea aceasta, pe când el a făcut-o pentru lumea care vine. De aceea înțelepții din Talmud o consideră o *tzadket* צדקה, o femeie perfectă.

La toate acestea se mai adaugă și donațiile uriașe făcute de ea la Templu. În Talmud, tractatul Ioma 37:a-b apare lista donațiilor ei la Templu: „Deasupra porții era un candelabru de aur donat de Heleni. Mai era în Templu o tabelă de aur donată de ea pe care se afla cartea de Tora deschisă la pasajul despre o femeie adulteră (numită în ebraică Sota, Numeri 5:11-31). Când soarele răsărea, candelabrul reflecta razele soarelui și așa toată lumea știa că a venit momentul spunerii rugăciunii de dimineață de Șma Israel”.

Evenimente legate de Heleni în discuțiile de halacha

Prima clarificare despre cum Heleni este amestecată în dispute despre porunci (halacha) între înțelepți noi găsim în Talmud, tractatul Suca 2:b. Aici ni se spune că ea îndeplinea toate mișcările cu precizie, exact așa cum le-au

poruncit înțelepții. Scrie acolo: „Rabi lehuda a spus despre ea că toate faptele ei le-a făcut după ordinele înțelepților”.

Prima și probabil cea mai cunoscută este disputa despre înălțimea unei *suca* סוכה, colibe tradiționale. Regula este că o *suca* nu poate fi mai înaltă de 20 de *ama* „brațe”, cam 10 metri. Aici începe o dezbatere de halacha între înțelepți în care ea este dată ca model, iar după spusele lui Rabi lehuda „ea a făcut toate faptele ei după regulile înțelepților” (Talmud, tractatul Suca 2:b). În disputa despre înălțimea unei *suca*, care apare atât în Tosefta cât și în cele două Talmuduri în care Rabi lehuda susține că o *suca* poate fi mai înaltă de 20 de *ama* „brațe”. El povestește că Heleni avea o *suca* mai înaltă de 20 de *ama* și cu toate acestea intrau în această *suca* și ieșeau din ea bătrâni (înțelepți) și nimeni nu a comentat ceva. Protagonistii i-au spus: „Din cauză că era femeie și femeia nu are obligația de a face o *suca*” (femeile sunt obligate doar la trei mițvot „*ase*” שש: jertfa de Pesah, aprinderea lumânărilor de Șabat și *hafrașat hala*, binecuvântarea aluatului). Rabi lehuda le-a răspuns: Șapte fii a avut, toți învățați și toți stăteau la ea în *suca*” (Talmud, tractatul Suca 1:a).

Și povestea nazireatului ei este o chestie de halacha pentru toți care vor să facă acest gest ca să-l pună în practică. Povestea apare în Mișna, tractatul Nazir 3:6 și în midrașul de halacha Sifri Zuta 6: „Iată o poveste despre Heleni Hamalka. Fiul ei s-a dus la război, iar ea a declarat: dacă fiul meu se va întoarce nevătămat din război, eu voi nazirea șapte ani. Fiul ei s-a întors de la război, iar ea a fost nazireată șapte ani. După șapte ani ea a plecat în Ereț-Israel și Casa lui Hilel i-a spus că trebuie să mai facă șapte ani de nazireat, iar după acești șapte ani ea a fost găsită impură. Așa că în total a făcut nazireat 21 de ani”.

Mormântul Helenei

Heleni Hamalka are mormântul la Ierusalim în zona cunoscută ca „Mormintele regilor” aflat la nord de orașul vechi. El a fost identificat în 1863 de francezul Felicien de Saulcy care a descoperit un sarcofag extrem de monumental pe care scria „Regina Ţorului (Tyrei)” și se află la Muzeul Israelului.

Regina străină convertită și care a fost socotită de înțelepți ca evreică și care a devenit israeliană devotată definitiv atât credinței evreiești - Templul și halachaua - cât și destinului poporului evreu prin revolta contra romanilor. Ea nu a apucat să vadă dezastrul pe care l-au făcut romanii prin distrugerea Templului și a Ierusalimului. Ea a murit înainte de dezastrul în care a fost distrus și mormântul ei. Sarcofagul amintit a supraviețuit într-un mod miraculos.

[Ea se alătură femeilor deosebite din aceea perioadă, foarte apreciate de mulți înțelepți, în ciuda stereotipului că femeile pe vremea aceea nu aveau nicio valoare.](#)